

ภาค ๑
ภาคทั่วไป

บทที่ ๑	โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง	๔๑
	๑. โครงสร้างของศาลปกครอง	๔๑
	๒. อำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง	๔๓
	๓. หลักทั่วไปของวิธีพิจารณาคดีปกครอง	๔๓
บทที่ ๒	“หน่วยงานทางปกครอง” และ “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒	๔๕
	๑. หน่วยงานทางปกครอง	๔๕
	๑.๑ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นหน่วยงานทางปกครอง	๔๕
	๑.๑.๑ ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม	๔๕
	๑.๑.๒ ราชการส่วนท้องถิ่น	๔๕
	๑.๑.๓ รัฐวิสาหกิจที่สร้างขึ้นโดยพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกา	๔๕
	๑.๑.๔ หน่วยงานอื่นของรัฐ	๔๖
	๑.๑.๕ หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครอง หรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง	๔๗
	๑.๒ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าไม่เป็นหน่วยงานทางปกครอง	๔๘
	๒. เจ้าหน้าที่ของรัฐ	๔๙
	๒.๑ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ	๔๙
	๒.๑.๑ ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคล หรือผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางปกครอง	๔๙
	๒.๑.๒ คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการ หรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล	๕๑
	๒.๒ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าไม่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ	๕๒



บทที่ ๓	อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง	๕๓
๑.	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง	๕๓
๑.๑	การใช้อำนาจในการออกกฎ	๕๓
๑.๑.๑	กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าการใช้อำนาจของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีลักษณะเป็นการออก “กฎ”	๕๓
๑.๑.๒	กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าการใช้อำนาจของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ใช่ลักษณะของการออก “กฎ”	๕๔
๑.๒	การใช้อำนาจในการออกคำสั่ง	๖๑
๑.๒.๑	คำสั่งทางปกครอง	๖๑
	๑) คำสั่งทางปกครองที่ออกในลักษณะของ “คำสั่งต่าง ๆ”	๖๑
	๒) คำสั่งทางปกครองที่ออกในลักษณะของ “หนังสือต่าง ๆ”	๖๕
	๓) คำสั่งทางปกครองที่ออกในลักษณะของ “มติของสภาหรือคณะกรรมการ”	๖๕
	๔) คำสั่งทางปกครองที่ออกในลักษณะของ “การอนุญาต”	๖๖
	๕) คำสั่งทางปกครองที่ออกในลักษณะของ “การอนุมัติ”	๖๖
	๖) คำสั่งทางปกครองที่ออกในลักษณะของ “คำวินิจฉัยอุทธรณ์”	๖๖
	๗) คำสั่งทางปกครองที่ออกในลักษณะของ “ประกาศ”	๖๗
	๘) คำสั่งทางปกครองที่ออกในลักษณะของ “การรับจดทะเบียน”	๖๘
	๙) คำสั่งทางปกครองที่ออกในลักษณะอื่น ๆ	๖๘
๑.๒.๒	คำสั่งทางปกครองทั่วไป	๖๘



๑.๒.๓	กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าการฟ้องโต้แย้งคำสั่ง ที่พิพาทเป็นคดีพิพาทตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) โดยไม่ระบุว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งประเภทใด	๖๙
๑.๒.๔	กรณีที่ “ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง”	๖๙
	๑) กระบวนการภายในฝ่ายปกครอง	๖๙
	๒) มาตรการภายในของฝ่ายปกครอง	๗๐
	๓) การรับจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม เกี่ยวกับที่ดิน	๗๐
	๔) การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐคัดค้านการรังวัดที่ดิน ของเอกชน	๗๐
	๕) ข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติงาน ของหน่วยงานของรัฐ	๗๑
	๖) การใช้สิทธิตามสัญญา	๗๑
	๗) กรณีอื่น ๆ	๗๑
๑.๓	การใช้อำนาจกระทำกรณอื่นใด	๗๒
๑.๔	การละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด หรือการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร	๗๕
๑.๔.๑	กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับ การละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้อง ปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร	๗๕
๑.๔.๒	กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าไม่เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับ การละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้อง ปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร	๗๘
๑.๕	การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่	๗๙
๑.๕.๑	การกระทำละเมิดอันเกิดจากการใช้อำนาจ ตามกฎหมาย	๗๙
๑.๕.๒	การกระทำละเมิดอันเกิดจากการออกกฎ	๘๑
๑.๕.๓	การกระทำละเมิดอันเกิดจากการออกคำสั่ง	๘๑
๑.๕.๔	การกระทำละเมิดอันเกิดจากการละเลยต่อหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร	๘๓

- ๑.๕.๕ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำละเมิด
ตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) โดยไม่ได้ระบุว่า
เป็นการกระทำละเมิดจากกรณีใด ๘๔
- ๑.๕.๖ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าไม่เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับ
การกระทำละเมิดตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓)
แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ ๘๕
- ๑.๖ สัญญาทางปกครอง ๘๕
- ๑.๖.๑ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นสัญญาทางปกครอง ๘๕
- ๑) กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นสัญญาทางปกครอง
ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ ๘๕
- ๒) กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นสัญญาทางปกครอง
เนื่องจากมีลักษณะเป็นไปตามมติของที่ประชุมใหญ่
ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ครั้งที่ ๖/๒๕๔๔ ๘๖
- ๓) กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นสัญญาทางปกครอง
เนื่องจากเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเกี่ยวกับ
การจัดให้มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่สำคัญหรือจำเป็น
ต่อการจัดทำบริการสาธารณะให้บรรลุผล ๙๐
- ๔) กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นสัญญาทางปกครอง
มากกว่าหนึ่งลักษณะสัญญา ๙๑
- ๕) กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าสัญญาที่พิพาท
เป็นสัญญาทางปกครอง แต่ไม่ได้ระบุว่า
เป็นสัญญาทางปกครองประเภทใด ๙๑
- ๖) แนวคำวินิจฉัยกรณีอื่น ๆ ๙๒
- ๑.๖.๒ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าไม่ใช่สัญญาทางปกครอง
แต่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ๙๒
- ๑) สัญญาค้ำประกันของสัญญาทางปกครอง ๙๒
- ๒) การรับสภาพความรับผิดชอบในหนี้ที่เกิดจาก
สัญญาทางปกครอง ๙๒
- ๓) สัญญารับดูแลรักษาทรัพย์จํานำตามสัญญาจํานำ
เพื่อประกันหนี้เงินกู้ยืม ๙๒



๔) สัญญาค้ำประกันการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติจัดหางาน และคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. ๒๕๒๘	๙๒
๑.๖.๓ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าไม่ใช่สัญญาทางปกครอง	๙๓
๑) สัญญาจ้างแรงงานพนักงานรัฐวิสาหกิจ	๙๓
๒) สัญญาจ้างเหมาเจ้าหน้าที่ต้อนรับของกรุงเทพมหานคร	๙๓
๓) สัญญาคุ้มภัย	๙๓
๔) สัญญาซื้อขาย	๙๓
๕) สัญญาเช่า	๙๔
๖) สัญญารับขนคนโดยสาร	๙๔
๗) สัญญารับจ้างเหมาให้บริการงานรักษาความปลอดภัย	๙๔
๘) สัญญาเช่าซื้อ	๙๔
๙) สัญญาอื่น ๆ ที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่า ไม่ใช่สัญญาทางปกครอง	๙๕
๑.๗ การกระทำอย่างอื่นที่เป็นความรับผิดชอบของรัฐ	๙๕
๑) กรณีเกี่ยวกับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์	๙๕
๒) กรณีเกี่ยวกับการรอนสิทธิ	๙๖
๓) กรณีเกี่ยวกับความรับผิดชอบอื่น	๙๖
๑.๘ การกระทำในกรณีอื่น ๆ	๙๗
๑.๘.๑ กรณีที่กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคล ต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการหนึ่งอย่างใด	๙๗
๑.๘.๒ กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ยื่นฟ้องการใช้อำนาจรัฐ ในบางกรณีต่อศาลปกครอง	๙๗
๒. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำของหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษา ของศาลปกครอง	๙๙
๒.๑ การกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เป็นการกระทำทางปกครอง แต่กฎหมายกำหนดให้ ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง	๙๙
๒.๑.๑ การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร	๙๙

๒.๑.๒ การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ	๑๐๐
๒.๑.๓ การกระทำทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ	๑๐๐
๑) การกระทำทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว	๑๐๐
๒) การกระทำทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแรงงาน	๑๐๐
๓) การกระทำทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลภาษีอากร	๑๐๑
๔) การกระทำทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ	๑๐๒
๕) การกระทำทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลล้มละลาย	๑๐๒
๒.๑.๔ การใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑	๑๐๒
๒.๑.๕ การใช้อำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘	๑๐๒
๒.๑.๖ การใช้อำนาจตามพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔	๑๐๒
๒.๒ การกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่เป็นการกระทำทางปกครอง และไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง	๑๐๓
๒.๒.๑ การกระทำทางรัฐบาล	๑๐๓
๑) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	๑๐๓
๒) ความสัมพันธ์กับรัฐสภา	๑๐๓
๓) งานทางนโยบาย	๑๐๓
๔) การดำเนินกิจการภายในของฝ่ายบริหาร	๑๐๓
๒.๒.๒ กระบวนการทางนิติบัญญัติ	๑๐๔
๒.๒.๓ การพิพากษาของศาลและการบังคับคดีตามคำพิพากษา	๑๐๔



๒.๒.๔ การดำเนินกิจการทางศาสนาและการปกครองสงฆ์	๑๐๔
๑) การดำเนินกิจการทางศาสนา	๑๐๔
๒) การปกครองสงฆ์	๑๐๔
๒.๒.๕ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา	๑๐๕
๑) การออกหมายเรียก	๑๐๕
๒) การจับกุม	๑๐๕
๓) การปรับ	๑๐๖
๔) การปล่อยชั่วคราว	๑๐๖
๕) การสอบสวนและการเสนอความเห็น	๑๐๖
๖) การขออายัดตัวผู้ต้องหา	๑๐๗
๗) การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน	๑๐๗
๘) การแจ้งความร้องทุกข์และการดำเนินคดีอาญา	๑๑๐
๙) การส่งผู้ร้ายข้ามแดน	๑๑๑
๑๐) อื่น ๆ	๑๑๑
๒.๒.๖ กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง	๑๑๑
๒.๒.๗ การปฏิบัติหน้าที่ทั่วไป	๑๑๑
๑) การรักษาพยาบาล	๑๑๑
๒) การขั้ปรถ	๑๑๑
๓) การปิดกั้นลำน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้า	๑๑๒
๔) การดูแลรักษาที่ราชพัสดุ	๑๑๒
๕) การดูแลรักษาต้นไม้	๑๑๒
๖) การแจ้งความร้องทุกข์	๑๑๒
๗) การขุดลอกทางน้ำนอกเขตชลประทาน	๑๑๒
๘) การหักเงินบำเหน็จบำนาญเพื่อชำระหนี้ตามคำขอ	๑๑๓
๙) การปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องเกี่ยวกับเอกสาร	๑๑๓
๑๐) การติดตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์	๑๑๓
๑๑) การเสนอความเห็น	๑๑๓
๑๒) การประชาสัมพันธ์	๑๑๓
๒.๒.๘ การเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง	๑๑๓
๒.๒.๙ การใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ	๑๑๓
๒.๒.๑๐ กรณีอื่น ๆ	๑๑๔

๓. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจหรือเขตอำนาจของศาลปกครอง กรณีคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นมีหลายข้อหา หรือมีหลายประเด็นเกี่ยวพันกัน	๑๑๕
๓.๑ กรณีคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นมีหลายข้อหา เกี่ยวพันกัน	๑๑๕
๓.๒ กรณีคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นมีหลายประเด็น เกี่ยวพันกัน	๑๑๖
๓.๒.๑ กรณีมีประเด็นที่จำเป็นต้องวินิจฉัยก่อนอยู่ในอำนาจ ของศาลอื่นซึ่งมิใช่ศาลปกครอง	๑๑๖
๓.๒.๒ กรณีมีประเด็นที่จำเป็นต้องวินิจฉัยก่อนอยู่ในอำนาจ ของศาลปกครองสูงสุด	๑๑๖
บทที่ ๔ เงื่อนไขแห่งการฟ้องคดีปกครอง	๑๑๗
๑. ผู้มีสิทธิฟ้องคดีปกครอง	๑๑๗
๑.๑ ผู้เสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหาย	๑๑๗
๑.๑.๑ ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อน หรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ตามมาตรา ๕๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ	๑๑๗
๑) เหตุแห่งการเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้	๑๑๗
(๑) ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายฯ จากการ ออกกฎ	๑๑๗
(๒) ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายฯ จากการ ออกคำสั่ง	๑๒๐
(๓) ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายฯ จากการ กระทำอื่น	๑๓๕
(๔) ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายฯ จากการ ละเลยต่อหน้าที่	๑๔๐
(๕) ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายฯ จากการ ปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร	๑๔๖



- (๖) ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายฯ จากการกระทำละเมิดของหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ๑๕๘
- (๗) ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายฯ จากสัญญาทางปกครอง ๑๕๘
- (๘) ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายฯ จากการกระทำที่เป็นความรับผิดชอบอื่น ๑๕๖
- (๙) ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายฯ จากการกระทำในกรณีอื่น ๆ ๑๕๘
- ๒) ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ๑๕๘
- (๑) หน่วยงานทางปกครอง ๑๕๘
- (๒) ประชาชนผู้ถูกกระทบสิทธิจากการใช้อำนาจรัฐ ๑๕๙
- (๓) คณะบุคคล ๑๕๙
- (๔) ชุมชน ๑๕๙
- (๕) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ๑๖๐
- ๑.๑.๒ กรณีที่กฎหมายให้สิทธิในการฟ้องคดี ๑๖๐
- ๑.๒ การขอให้ศาลกำหนดค่าบังคับ ๑๖๐
- ๑.๒.๑ กรณีที่ไม่จำเป็นต้องมีค่าบังคับของศาล ๑๖๐
- ๑) กรณีที่มีผลบังคับเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว ๑๖๐
- ๒) กรณีที่ปรากฏในภายหลังว่ามูลเหตุแห่งการฟ้องคดีได้หมดสิ้นไปแล้ว ๑๖๑
- ๓) กรณีที่ปรากฏในภายหลังว่าการกำหนดค่าบังคับตามคำขอไม่เป็นการแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายของผู้ฟ้องคดีอีกต่อไป ๑๖๕
- ๑.๒.๒ กรณีที่จำเป็นต้องมีค่าบังคับของศาล ๑๖๕
- ๑) กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นคำขอที่กำหนดค่าบังคับได้ ๑๖๕
- ๒) กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นคำขอที่ไม่อาจกำหนดค่าบังคับได้ ๑๗๓

๒. ความสามารถในการฟ้องคดีปกครอง	๑๘๕
๓. ขั้นตอนและวิธีการก่อนการฟ้องคดี	๑๘๖
๓.๑ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าเป็นการดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายที่ต้องดำเนินการก่อนฟ้องคดี	๑๘๖
๓.๑.๑ กรณีที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนด	๑๘๖
๓.๑.๒ กรณีที่ถือว่าเป็นการดำเนินการตามขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว	๑๘๙
๓.๒ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าผู้ฟ้องคดียังไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนฟ้องคดี	๑๙๑
๓.๒.๑ กรณียื่นฟ้องภายในระยะเวลาพิจารณาอุทธรณ์หรือร้องทุกข์	๑๙๑
๓.๒.๒ กรณียื่นอุทธรณ์หรือร้องทุกข์เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา	๑๙๗
๓.๒.๓ กรณีดำเนินการผิดจากขั้นตอนหรือวิธีการตามที่กฎหมายกำหนด	๑๙๘
๓.๒.๔ กรณียื่นฟ้องคดีโดยยังไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนฟ้องคดี	๒๐๑
๓.๓ กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าไม่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการตามที่กฎหมายกำหนดก่อนฟ้องคดี	๒๑๐
๓.๓.๑ กรณีที่ผู้ฟ้องคดีมิได้เป็นคู่กรณีผู้มีสิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมาย	๒๑๐
๓.๓.๒ กรณีฟ้องเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ออกโดยคณะกรรมการ	๒๑๑
๓.๓.๓ กรณีฟ้องเพิกถอนคำสั่งทางปกครองทั่วไป	๒๑๒
๓.๓.๔ กรณีฟ้องเพิกถอนกฎ	๒๑๒
๓.๓.๕ กรณีที่กฎหมายเฉพาะกำหนดให้ฟ้องคดีโดยไม่ต้องยื่นอุทธรณ์หรือร้องทุกข์	๒๑๒
๓.๓.๖ กรณีฟ้องโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง	๒๑๒



๔. ระยะเวลาการฟ้องคดี	๒๑๓
๔.๑ ระยะเวลาการฟ้องคดีในกรณีเกี่ยวกับการฟ้องขอให้เพิกถอนกฎ คำสั่ง และสั่งห้ามการกระทำ	๒๑๓
๔.๑.๑ กรณีฟ้องเพิกถอนกฎ	๒๑๓
๔.๑.๒ กรณีฟ้องเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง	๒๒๕
๔.๑.๓ กรณีฟ้องเพิกถอนคำสั่งทางปกครองทั่วไป	๒๔๐
๔.๑.๔ กรณีฟ้องขอให้ศาลสั่งห้ามการกระทำทั้งหมดหรือบางส่วน	๒๔๑
๔.๑.๕ ระยะเวลาการฟ้องคดีที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้ เป็นอย่างอื่น	๒๔๒
๔.๒ ระยะเวลาการฟ้องคดีในกรณีเกี่ยวกับการละเลยต่อหน้าที่ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ล่าช้าเกินสมควร	๒๔๓
๔.๒.๑ กรณีที่ต้องมีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ	๒๔๓
๔.๒.๒ กรณีที่ไม่ต้องมีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ	๒๔๗
๔.๓ ระยะเวลาการฟ้องคดีในกรณีเกี่ยวกับการกระทำละเมิด หรือความรับผิดอย่างอื่น	๒๔๘
๔.๓.๑ การฟ้องคดีเกี่ยวกับการกระทำละเมิด	๒๔๘
๔.๓.๒ การฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดอย่างอื่น	๒๕๕
๔.๔ ระยะเวลาการฟ้องคดีในกรณีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง	๒๕๗
๔.๔.๑ การนับระยะเวลาการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาจ้าง	๒๕๗
๔.๔.๒ การนับระยะเวลาการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับ สัญญาสัมปทาน	๒๕๘
๔.๔.๓ การนับระยะเวลาการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับ สัญญาทุนการศึกษา	๒๕๘
๔.๔.๔ การนับระยะเวลาการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับ สัญญาซื้อขายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามพระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน	๒๕๙
๔.๔.๕ การนับระยะเวลาการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงิน	๒๖๐

- ๔.๔.๖ การนับระยะเวลาการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญา
รับฝากเก็บข้าวเปลือก แปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร
และจัดจำหน่ายข้าวสาร ๒๖๑
- ๔.๔.๗ การนับระยะเวลาการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับ
ข้อตกลงการจ้างลูกจ้างของส่วนราชการ ๒๖๑
- ๔.๔.๘ การนับระยะเวลาการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับ
สัญญาหลักประกันของ ๒๖๑
- ๔.๔.๙ การนับระยะเวลาการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับ
สัญญาซื้อขาย ๒๖๒
- ๔.๕ ระยะเวลาการฟ้องคดีในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้
หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาล
เพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการหนึ่งอย่างใด ๒๖๒
- ๔.๖ ระยะเวลาการฟ้องคดีในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้ยื่นฟ้อง
การใช้อำนาจรัฐในบางกรณีต่อศาลปกครอง ๒๖๒
- ๔.๗ ระยะเวลาการฟ้องคดีในกรณีที่เหตุแห่งการฟ้องคดี
เกิดขึ้นก่อนศาลปกครองเปิดทำการ ๒๖๒
- ๔.๘ การขยายระยะเวลาการฟ้องคดีออกไป ๒๖๓
- ๔.๘.๑ การขยายระยะเวลาการฟ้องคดีตามมาตรา ๕๐ ๒๖๓
- ๔.๘.๒ การขยายระยะเวลาการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วย
การวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. ๒๕๔๒ ๒๖๕
- ๔.๘.๓ การขยายระยะเวลาการฟ้องคดีกรณีที่มีการฟ้อง
คดีปกครองต่อศาลอื่นซึ่งมิใช่ศาลปกครอง ๒๖๖
- ๔.๘.๔ การขยายระยะเวลาการฟ้องคดีกรณีที่มีการรับสภาพหนี้ ๒๖๖
- ๔.๘.๕ การขยายระยะเวลาการฟ้องคดีกรณีที่มี
การรับสภาพความรับผิดชอบ ๒๖๘
- ๔.๙ ระยะเวลาการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับการคุ้มครอง
ประโยชน์สาธารณะหรือสถานะของบุคคล ๒๖๘
- ๔.๙.๑ การฟ้องคดีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ๒๖๘
- ๔.๙.๒ การฟ้องคดีเกี่ยวกับสถานะของบุคคล ๒๗๐



๔.๑๐ ระยะเวลาการฟ้องคดีเกี่ยวกับกรณีที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม หรือมีเหตุจำเป็นอื่น	๒๗๑
๔.๑๐.๑ การฟ้องคดีที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม	๒๗๑
๔.๑๐.๒ กรณีที่มีเหตุจำเป็นอื่น	๒๗๖
๔.๑๐.๓ การเป็นที่สุดของคำสั่งรับคำฟ้องที่ยื่นฟ้อง เมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีไว้พิจารณาตาม ข้อ ๓๐ แห่งระเบียบฯ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ	๒๘๐
๕. ค่าธรรมเนียมศาล	๒๘๑
๕.๑ การชำระค่าธรรมเนียมศาลกรณีผู้ฟ้องคดีหลายคน ร่วมกันยื่นคำฟ้องเป็นฉบับเดียว	๒๘๑
๕.๒ การไม่ชำระค่าธรรมเนียมศาลหรือชำระค่าธรรมเนียมศาล ไม่ครบถ้วน (มาตรา ๔๕ วรรคสี่ ประกอบกับข้อ ๓๗ วรรคสอง)	๒๘๑
๕.๓ การสั่งให้ชำระค่าธรรมเนียมศาลเพิ่ม (ข้อ ๓๔ วรรคสี่)	๒๘๒
๕.๔ การคืนค่าธรรมเนียมศาล (ข้อ ๓๘)	๒๘๒
๕.๕ การยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล (มาตรา ๔๕/๑ ประกอบกับ ข้อ ๔๑/๑ ถึงข้อ ๔๑/๖)	๒๘๒
๕.๖ กรณีอื่น ๆ	๒๘๓
๖. ฟ้องซ้อน ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ และฟ้องซ้ำ	๒๘๓
๖.๑ ฟ้องซ้อน (ข้อ ๓๖)	๒๘๓
๖.๒ ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ (ข้อ ๙๖)	๒๘๔
๖.๓ ฟ้องซ้ำ (ข้อ ๙๗)	๒๘๗
บทที่ ๕ วิธีพิจารณาคดีปกครอง	๒๘๙
๑. บททั่วไป	๒๘๙
๑.๑ หลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ข้อ ๕)	๒๘๙
๑.๑.๑ หลักผู้มีสิทธิฟ้องคดีจะต้องเป็นผู้มีประโยชน์เกี่ยวของ หรือมีส่วนได้เสียกับการเพิกถอนกฎหรือคำสั่ง ทางปกครองที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี	๒๘๙
๑.๑.๒ หลักเหตุแห่งการฟ้องคดีหมดสิ้นไป	๒๘๙
๑.๑.๓ หลักการดำเนินวิธีพิจารณาคดีปกครองโดยคู่กรณี ไม่เสียค่าใช้จ่าย	๒๙๑

๑.๑.๔	หลักคำฟ้องเพิ่มเติมต้องเกี่ยวข้องกับคำฟ้องเดิม	๒๙๑
๑.๑.๕	หลักศาลไม่อาจก้าวล่วงไปใช้อำนาจทางปกครอง แทนหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ	๒๙๑
๑.๑.๖	การชั่งน้ำหนักประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ส่วนบุคคล	๒๙๑
๑.๑.๗	แบบคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง	๒๙๑
๑.๑.๘	หลักศาลที่มีอำนาจบังคับคดี	๒๙๑
๑.๑.๙	หลักศาลต้องพิพากษาคดีตรงตามคำขอ	๒๙๑
๑.๑.๑๐	หลักการฟังความสองฝ่าย	๒๙๒
๑.๑.๑๑	หลักการพิจารณาคดีระบบไต่สวน	๒๙๒
๑.๒	การยื่นหรือขยายระยะเวลา (ข้อ ๖)	๒๙๒
๑.๓	การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ (ข้อ ๗)	๒๙๓
๑.๓.๑	กรณีศาลเห็นเอง	๒๙๓
๑.๓.๒	กรณีที่คู่กรณีมีคำขอ	๒๙๓
๑.๔	การยื่นเอกสารหรือพยานหลักฐานต่อศาล (ข้อ ๑๓)	๒๙๓
๑.๕	การแจ้งข้อความเป็นหนังสือหรือส่งเอกสาร	๒๙๔
๑.๕.๑	โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ (ข้อ ๑๕)	๒๙๕
๑.๕.๒	โดยวิธีให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล หรือบุคคลอื่นนำไปส่ง (ข้อ ๑๖)	๒๙๕
๑.๖	การขอตรวจดูเอกสารทั้งหมดหรือบางฉบับในสำนวนคดี หรือขอคัดสำเนาหรือขอสำเนาอันรับรองถูกต้อง (ข้อ ๑๘)	๒๙๕
๒	วิธีพิจารณาคดีปกครองในศาลปกครองชั้นต้น	๒๙๖
๒.๑	อำนาจตุลาการศาลปกครองคนเดียว (มาตรา ๖๑)	๒๙๖
๒.๒	การเสนอคำฟ้องและตรวจคำฟ้อง	๒๙๖
๒.๒.๑	การส่งสำเนาคำฟ้อง (ข้อ ๓๓)	๒๙๖
๒.๒.๒	ความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำฟ้อง (มาตรา ๔๕ ประกอบกับข้อ ๓๗)	๒๙๖
๑)	กรณีที่คำฟ้องไม่สมบูรณ์ครบถ้วนซึ่งผู้ฟ้องคดี อาจแก้ไขได้	๒๙๖
๒)	กรณีที่คำฟ้องไม่สมบูรณ์ครบถ้วนซึ่งไม่อาจแก้ไข ให้ถูกต้องได้	๒๙๗
๓)	เป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง	๒๙๗



๒.๒.๓	กรณีคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นอยู่ในอำนาจ ของศาลปกครองสูงสุด	๒๙๗
๒.๒.๔	กรณีคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นอยู่ในอำนาจ ของศาลปกครองชั้นต้นอื่น	๒๙๗
๒.๒.๕	กรณีคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นมีหลายข้อหา แล้วข้อหาใดข้อหาหนึ่งเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจ หรือเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นนั้น	๒๙๗
๒.๓	การแสวงหาข้อเท็จจริง	๒๙๘
๒.๓.๑	การแสวงหาข้อเท็จจริงจากคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้านคำให้การ และคำให้การเพิ่มเติม	๒๙๘
	๑) คำฟ้องและคำฟ้องเพิ่มเติม	๒๙๘
	๒) คำให้การและคำฟ้องแย้ง (ข้อ ๔๓-ข้อ ๔๖)	๒๙๙
	๓) คำคัดค้านคำให้การ (ข้อ ๔๗ และข้อ ๔๘)	๓๐๐
	๔) คำให้การเพิ่มเติม (ข้อ ๔๙)	๓๐๑
๒.๓.๒	การแสวงหาข้อเท็จจริงของศาล (ข้อ ๕๐-ข้อ ๕๙)	๓๐๑
๒.๔	การแจ้งวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง (ข้อ ๖๒ วรรคหนึ่ง)	๓๐๒
๒.๕	การรับฟังพยานหลักฐาน (ข้อ ๖๔-ข้อ ๖๕)	๓๐๒
๒.๖	วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา	๓๐๒
๒.๖.๑	การทุเลาการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง (ข้อ ๖๙-ข้อ ๗๔)	๓๐๒
	๑) กรณีที่ศาลปกครองมีคำสั่งยกคำขอ	๓๐๒
	๒) กรณีที่ศาลปกครองมีคำสั่งทุเลาการบังคับ	๓๐๓
๒.๖.๒	การบรรเทาทุกข์ชั่วคราว (ข้อ ๗๕-ข้อ ๗๗)	๓๐๓
	๑) กรณีที่ศาลปกครองมีคำสั่งยกคำขอ	๓๐๓
	๒) กรณีที่ศาลปกครองมีคำสั่งกำหนดมาตรการ หรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราว	๓๐๔
๒.๖.๓	การอุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราว ก่อนการพิพากษา (ข้อ ๗๓ และข้อ ๗๖)	๓๐๕
๒.๖.๔	การขอให้ระงับคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหมาย หรือคำสั่งทางปกครองของศาลปกครองชั้นต้น ไว้เป็นการชั่วคราว (ข้อ ๗๓ วรรคหนึ่ง)	๓๐๖

๒.๖.๕ คำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษากรณีอื่น ๆ	๓๐๖
๒.๗ การร้องสอด การรวมคดี การแยกคดี การโอนคดี และการถอนคำฟ้อง	๓๐๖
๒.๗.๑ การร้องสอด (ข้อ ๗๘)	๓๐๖
๑) กรณีศาลเรียกเข้ามาเอง	๓๐๖
๒) กรณีบุคคลภายนอกยื่นคำร้องสอด	๓๐๖
๓) กรณีคู่กรณีมีคำขอ	๓๐๗
๔) ผลของการเข้ามาในคดีโดยการร้องสอด	๓๐๗
๒.๗.๒ การรวมคดี (ข้อ ๗๙ วรรคหนึ่ง)	๓๐๗
๒.๗.๓ การแยกคดี (ข้อ ๘๐)	๓๐๗
๒.๗.๔ การโอนคดี (ข้อ ๘๑)	๓๐๗
๒.๗.๕ การถอนคำฟ้อง (ข้อ ๘๒)	๓๐๗
๒.๘ การนั่งพิจารณาคดีและการพิพากษาคดี	๓๐๘
๒.๘.๑ การนั่งพิจารณาคดี (ข้อ ๘๓-ข้อ ๘๗)	๓๐๘
๒.๘.๒ การทำคำพิพากษาและคำสั่ง	๓๐๘
๑) ข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (ข้อ ๘๒)	๓๐๘
๒) การแก้ไขเพิ่มเติมข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย (ข้อ ๘๕)	๓๐๙
๒.๙ การเข้าเป็นคู่ความแทนที่คู่ความมรณะ (มาตรา ๕๓)	๓๑๐
๒.๑๐ การขออนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่หรือฟ้องคดีใหม่ (มาตรา ๖๒)	๓๑๐
๒.๑๑ การขอให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองใหม่ (มาตรา ๗๕)	๓๑๑
๑) ผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองใหม่	๓๑๑
๒) กรณีที่ขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองใหม่ได้	๓๑๑
๓) กรณีที่ไม่อาจขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองใหม่	๓๑๒
๒.๑๒ การคัดค้านตุลาการ (มาตรา ๖๓)	๓๑๓
๒.๑๓ การบังคับคดี	๓๑๔



๓. วิธีพิจารณาคดีปกครองในศาลปกครองสูงสุด	๓๑๕
๓.๑ คดีฟ้องตรงต่อศาลปกครองสูงสุด	๓๑๕
๓.๒ คดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น	๓๑๕
๓.๒.๑ ผู้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น	๓๑๕
๓.๒.๒ ระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์คำพิพากษา	๓๑๖
๓.๒.๓ คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นที่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์	๓๑๖
๓.๒.๔ แบบและเนื้อหาของอุทธรณ์	๓๑๖
๑) คำอุทธรณ์ต้องใช้ถ้อยคำสุภาพ	๓๑๖
๒) คำอุทธรณ์ต้องมีข้อความตามที่กฎหมายกำหนด (ข้อ ๑๐๑)	๓๑๗
๓) คำอุทธรณ์ต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่มีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย (มาตรา ๗๓ วรรคสาม และข้อ ๑๐๘ วรรคสอง)	๓๑๘
๓.๒.๕ การตรวจอุทธรณ์	๓๑๙
๑) คำอุทธรณ์ไม่สมบูรณ์ครบถ้วน	๓๑๙
๒) การชำระค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์	๓๒๐
๓) คำอุทธรณ์ต้องห้ามตามกฎหมายหรือยื่นโดยผิดระเบียบ	๓๒๐
๓.๒.๖ การยื่นสำนวน (ข้อ ๑๑๒)	๓๒๑
๑) กรณีที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งยกคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น แล้วส่งสำนวนคืนไปยังศาลปกครองชั้นต้นเพื่อให้มีคำพิพากษาใหม่	๓๒๑
๒) กรณีที่ศาลปกครองสูงสุดไม่ส่งสำนวนคืนไปยังศาลปกครองชั้นต้นเพื่อให้มีคำพิพากษาใหม่	๓๒๒
๓.๒.๗ การนำวิธีพิจารณาคดีปกครองในศาลปกครองชั้นต้นมาใช้ในศาลปกครองสูงสุด (ข้อ ๑๑๖)	๓๒๒
๓.๓ คดีอุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น	๓๒๒
๓.๓.๑ ผู้มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น	๓๒๒
๓.๓.๒ ระยะเวลาการยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง	๓๒๓

๓.๓.๓ คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์	๓๒๓
๑) คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นที่สุด (ข้อ ๑๐๐ วรรคหนึ่ง)	๓๒๓
๒) คำสั่งระหว่างพิจารณา (ข้อ ๑๐๐ วรรคสอง)	๓๒๓
๓.๓.๔ แบบและเนื้อหาของคำร้องอุทธรณ์	๓๒๔
๑) คำร้องอุทธรณ์ต้องใช้ถ้อยคำสุภาพ	๓๒๔
๒) คำร้องอุทธรณ์ต้องมีข้อความตามที่กฎหมายกำหนด (ข้อ ๑๐๑)	๓๒๔
๓) คำร้องอุทธรณ์ต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่มีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย (มาตรา ๗๓ วรรคสาม และข้อ ๑๐๘ วรรคสอง)	๓๒๖
๓.๓.๕ การตรวจคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง	๓๒๖
๑) คำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่สมบูรณ์ครบถ้วน	๓๒๖
๒) คำร้องอุทธรณ์คำสั่งต้องห้ามตามกฎหมายหรือยื่นโดยผิดระเบียบ	๓๒๗
๓.๓.๖ การยื่นสำนวน (ข้อ ๑๑๒)	๓๒๘
๑) กรณีที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งยกคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น แล้วส่งสำนวนคืนไปยังศาลปกครองชั้นต้นเพื่อให้มีคำสั่งใหม่	๓๒๘
๒) กรณีที่ศาลปกครองสูงสุดไม่ส่งสำนวนคืนไปยังศาลปกครองชั้นต้นเพื่อให้มีคำสั่งใหม่	๓๒๙
๓.๓.๗ การนำวิธีพิจารณาคดีปกครองในศาลปกครองชั้นต้นมาใช้ในศาลปกครองสูงสุด (ข้อ ๑๑๖)	๓๒๙



ภาค ๒

แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองเฉพาะเรื่อง

บทที่ ๑	การนำหลักกฎหมายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญมาใช้วินิจฉัยในคดีปกครอง	๓๓๓
	๑. หลักความเสมอภาค (การห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม)	๓๓๓
	๒. หลักการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	๓๔๒
	๓. หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล	๓๔๒
	๔. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน	๓๔๒
	๕. หลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยความแน่นอนและความชัดเจนของกฎหมาย	๓๔๓
	๖. หลักความได้สัดส่วน	๓๔๓
บทที่ ๒	คดีปกครองเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓๕๑
	๑. การออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ	๓๕๑
	๒. การออกคำสั่งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ	๓๗๐
	๓. การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม	๓๗๖
	๓.๑ การควบคุมมลพิษ	๓๗๖
	๓.๑.๑ มลพิษทางอากาศและเสียง	๓๗๖
	๓.๑.๒ มลพิษทางน้ำ	๓๗๖
	๓.๑.๓ มลพิษอื่นและของเสียอันตราย	๓๗๗
	๓.๒ การออกมาตรการทางกฎหมายในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม	๓๗๗
	๓.๓ การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)	๓๗๗
	๔. ความรับผิดชอบในค่าเสียหายหรือค่าทดแทนของรัฐ	๓๗๗
บทที่ ๓	คดีปกครองเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	๓๗๙
	๑. กรณีเกี่ยวกับอาหาร	๓๗๙
	๒. กรณีเกี่ยวกับยา	๓๗๙
	๓. กรณีเกี่ยวกับสินค้าไม่ปลอดภัย	๓๗๙
	๔. กรณีเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภค	๓๗๙
	๕. กรณีเกี่ยวกับรถยนต์ใช้แล้วหรือรถยนต์มือสอง	๓๘๖

บทที่ ๔	คดีปกครองเกี่ยวกับการควบคุมอาคารและการผังเมือง	๓๘๗
	๑. การควบคุมอาคาร	๓๘๗
	๑.๑ ข้อพิพาทเกี่ยวกับการฟ้องเพิกถอนกฎ	๓๘๗
	๑.๑.๑ ข้อบัญญัติท้องถิ่น	๓๘๗
	๑.๑.๒ เทศบัญญัติ	๓๘๗
	๑.๒ ข้อพิพาทเกี่ยวกับใบอนุญาตหรือใบรับแจ้งตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร	๓๘๗
	๑.๒.๑ กรณีฟ้องว่าเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่ออกใบอนุญาตไม่ต่ออายุใบอนุญาต หรือไม่ออกใบรับแจ้งตามคำขอ	๓๘๗
	๑.๒.๒ กรณีฟ้องว่าเจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบอนุญาตโดยมิชอบ	๓๘๒
	๑.๓ ข้อพิพาทเกี่ยวกับการละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร	๔๐๑
	๑.๓.๑ กรณีฟ้องว่าเจ้าพนักงานท้องถิ่นละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการกับผู้ก่อสร้างฯ อาคารโดยรुक้ำที่สาธารณะ	๔๐๑
	๑.๓.๒ กรณีฟ้องว่าเจ้าพนักงานท้องถิ่นละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการกับผู้ก่อสร้างฯ อาคารโดยเว้นระยะหรือระดับระหว่างอาคารกับถนน ตรอก ซอย ทางเท้า หรือที่สาธารณะโดยฝ่าฝืนกฎหมาย	๔๐๑
	๑.๓.๓ กรณีฟ้องว่าเจ้าพนักงานท้องถิ่นละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการกับผู้ก่อสร้างฯ อาคารในบริเวณที่มีการกำหนดห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารหรือกฎหมายอื่น	๔๑๑
	๑.๓.๔ กรณีฟ้องว่าเจ้าพนักงานท้องถิ่นละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการกับผู้ก่อสร้างฯ โดยฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารกรณีอื่น ๆ	๔๑๑
	๑.๔ ข้อพิพาทเกี่ยวกับคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ให้ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารดำเนินการ	๔๑๑
	๑.๔.๑ กรณีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายที่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องได้	๔๑๑



	๑.๔.๒ กรณีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายที่ไม่สามารถแก้ไข เปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องได้หรือเจ้าของอาคาร มิได้ปฏิบัติตามคำสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลง ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น	๔๑๒
	๑.๕ ข้อพิพาทเกี่ยวกับการยื่นคำขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งจับกุม และกักขังบุคคลซึ่งฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ว่าด้วยการควบคุมอาคาร	๔๒๑
	๒. การผังเมือง	๔๒๑
บทที่ ๕	คดีปกครองเกี่ยวกับการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม	๔๒๓
	๑. กรณีเกี่ยวกับการสรรหากรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ	๔๒๓
	๒. กรณีเกี่ยวกับการประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์	๔๒๓
	๓. กรณีเกี่ยวกับการประกอบกิจการโทรคมนาคม	๔๒๓
	๔. กรณีเกี่ยวกับกิจการวิทยุคมนาคม	๔๓๑
บทที่ ๖	คดีปกครองเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจ	๔๓๓
	๑. กรรมการบริหาร/กรรมการสรรหาผู้บริหารระดับสูงของรัฐวิสาหกิจ	๔๓๓
	๒. การเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจ	๔๔๒
	๓. การยุบเลิกรัฐวิสาหกิจ	๔๔๒
	๔. กรณีอื่น ๆ	๔๔๒
บทที่ ๗	คดีปกครองเกี่ยวกับการลงทุน การเงิน การคลัง และการธนาคาร	๔๔๓
	๑. การลงทุน	๔๔๓
	๒. การเงิน การคลัง และการธนาคาร	๔๔๓

บทที่ ๘	คดีปกครองเกี่ยวกับการพาณิชย์ การอุตสาหกรรม	
	การเกษตร และสหกรณ์	๔๔๕
	๑. การพาณิชย์และอุตสาหกรรมการเกษตร	๔๔๕
	๒. การพาณิชย์และอุตสาหกรรมอาหาร	๔๔๕
	๓. การพาณิชย์และอุตสาหกรรมอื่น ๆ	๔๔๕
บทที่ ๙	คดีปกครองเกี่ยวกับการสาธารณสุข	๔๔๗
	๑. การจัดให้มีสิ่งสาธารณสุข	๔๔๗
	๒. การบำรุงรักษาและดูแลสิ่งสาธารณสุข	๔๔๘
	๓. การให้บริการสิ่งสาธารณสุข	๔๔๘
บทที่ ๑๐	คดีปกครองเกี่ยวกับการสาธารณสุข อำนวย	
	และเหตุเดือดร้อนรำคาญ	๔๕๕
	๑. อาหารและยา	๔๕๕
	๒. การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ	๔๕๕
	๒.๑ การผ่อนผันให้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ	๔๕๕
	๒.๒ การดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ โดยไม่ได้รับอนุญาต	๔๕๕
	๓. ระบบบริการสุขภาพ	๔๕๕
	๓.๑ สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	๔๕๕
	๓.๒ การประกันตนตามกฎหมายว่าด้วยประกันสังคม	๔๕๕
	๓.๓ กรณีอื่น ๆ	๔๕๖
	๔. เหตุรำคาญ	๔๕๖
	๔.๑ เหตุรำคาญจากการประกอบกิจการโรงงาน	๔๕๖
	๔.๒ เหตุรำคาญจากการประกอบกิจการเกี่ยวกับรถยนต์ เครื่องจักร และเครื่องกล	๔๕๖
	๔.๓ เหตุรำคาญจากการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์	๔๕๖
	๔.๔ เหตุรำคาญจากการประกอบกิจการฆ่าสัตว์	๔๖๐
	๔.๕ เหตุรำคาญจากการประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	๔๖๐
	๔.๖ เหตุรำคาญจากการประกอบกิจการตลาดนัด	๔๖๐
	๔.๗ เหตุรำคาญจากสัญลักษณ์ของอาคาร	๔๖๑
	๔.๘ เหตุรำคาญในที่หรือทางสาธารณะหรือสถานที่เอกชน	๔๖๑



บทที่ ๑๑ คดีปกครองเกี่ยวกับการประกอบกิจการ	๔๖๓
๑. การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานบริการ	๔๖๓
๒. การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงงาน	๔๖๓
๓. การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงแรม	๔๖๓
๔. การออกใบอนุญาตให้จัดตั้งสุสานและฌาปนสถาน	๔๖๓
๕. การออกใบอนุญาตให้จัดตั้งสถานตรวจสภาพรถ	๔๖๓
๖. การออกใบอนุญาตให้ดำเนินการสถานพยาบาล	๔๖๓
๗. การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการตลาด	๔๖๔
๘. การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์	๔๖๔
๙. การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	๔๖๔
๑๐. การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการดูดทราย	๔๖๔
๑๑. การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการในที่สาธารณะ	๔๖๔
๑๒. การออกใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว	๔๖๔
๑๓. การออกใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันภัย	๔๖๔
๑๔. การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงรับจำนำ	๔๖๔
๑๕. การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการบรรจุก๊าซ	๔๖๔
บทที่ ๑๒ คดีปกครองเกี่ยวกับการคมนาคมและการขนส่ง	๔๖๕
๑. การคมนาคมและการขนส่งทางบก	๔๖๕
๑.๑ การจดทะเบียนยานพาหนะ	๔๖๕
๑.๒ การประกอบการขนส่ง	๔๖๕
๑.๓ การกำหนดเส้นทางเดินรถ	๔๖๕
๑.๔ การดูแลรักษาทาง	๔๗๐
๑.๕ การดูแลรักษายานพาหนะหรืออุปกรณ์ในการจัดทำ บริการสาธารณะด้านคมนาคมและขนส่งทางบก	๔๗๐
๑.๖ โครงการที่เป็นบริการสาธารณะด้านคมนาคมและขนส่งทางบก	๔๗๐
๒. การคมนาคมและการขนส่งทางน้ำ	๔๗๕
๒.๑ การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำน้ำ	๔๗๕
๒.๒ การส่งเสริมการพาณิชย์นาวี	๔๗๖
๓. การคมนาคมและการขนส่งทางอากาศ	๔๗๖

บทที่ ๑๓ คดีปกครองเกี่ยวกับที่ดิน	๔๗๙
๑. การดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน	๔๗๙
๒. การจัดที่ดินเพื่อประชาชน	๔๗๙
๓. การออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน	๔๘๕
๔. การรังวัดที่ดิน	๕๐๐
๕. การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม	๕๐๔
๖. กรณีอื่น ๆ	๕๐๕
๖.๑ การจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ	๕๐๕
๖.๒ การจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	๕๐๖
๖.๓ การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	๕๑๐
๖.๔ การเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	๕๑๔
๖.๕ การบริหารจัดการที่ราชพัสดุ	๕๑๕
บทที่ ๑๔ คดีปกครองเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินและอาคารชุด	๕๑๙
๑. การจัดสรรที่ดิน	๕๑๙
๑.๑ การใช้อำนาจของคณะกรรมการจัดสรรที่ดิน	๕๑๙
๑.๒ การขออนุญาตจัดสรรที่ดิน	๕๑๙
๑.๓ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนผังโครงการ หรือวิธีการที่ได้รับอนุญาต	๕๑๙
๑.๔ การบำรุงรักษาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ	๕๑๙
๑.๕ นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร	๕๒๒
๒. อาคารชุด	๕๒๖
๒.๑ การจดทะเบียนอาคารชุด	๕๒๖
๒.๒ หนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุด	๕๒๖
๒.๓ การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับห้องชุด	๕๒๗
๒.๔ นิติบุคคลอาคารชุด	๕๒๗
บทที่ ๑๕ คดีปกครองเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	๕๓๓
๑. การจัดการเลือกตั้ง	๕๓๓
๑.๑ การจัดให้มีหรือไม่จัดให้มีการเลือกตั้ง	๕๓๓
๑.๒ การแบ่งเขตการเลือกตั้ง	๕๓๓
๑.๓ การวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง	๕๓๓



๒. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง	๕๓๙
๒.๑ ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น	๕๓๙
๒.๒ ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น	๕๓๙
บทที่ ๑๖ คดีปกครองเกี่ยวกับงานทะเบียน	๕๔๑
๑. งานทะเบียนราษฎร	๕๔๑
๒. งานทะเบียนคนต่างด้าว	๕๔๑
๓. งานทะเบียนอาวุธปืน	๕๔๑
๔. งานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท	๕๔๕
๕. งานทะเบียนการพนัน	๕๔๕
๖. งานทะเบียนสมาคม	๕๔๕
บทที่ ๑๗ คดีปกครองเกี่ยวกับการกระทำละเมิด	๕๔๙
๑. การฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของหน่วยงาน ทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำต่อบุคคลภายนอก	๕๔๙
๑.๑ กรณีการกระทำละเมิดอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย	๕๔๙
๑.๒ กรณีการกระทำละเมิดอันเกิดจากการออกกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น	๕๖๐
๑.๓ กรณีการกระทำละเมิดอันเกิดจากการละเลยต่อหน้าที่ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า เกินสมควร	๕๖๑
๑.๔ กรณียื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิด ของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙	๕๗๑
๒. การใช้สิทธิไล่เบียดของหน่วยงานของรัฐกรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิด ต่อบุคคลภายนอกในการปฏิบัติหน้าที่	๕๗๑
๒.๑ กระบวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด	๕๗๑
๒.๒ การออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จากการกระทำละเมิด	๕๗๑
๒.๓ อายุความการใช้สิทธิไล่เบียดจากเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด	๕๗๒

๓. การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของหน่วยงานของรัฐ กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ	๕๗๒
๓.๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด	๕๗๒
๓.๒ กระบวนการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด	๕๗๒
๓.๓ การส่งสำนวนการสอบสวนให้กระทรวงการคลังตรวจสอบ	๕๗๒
๓.๔ การออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จากการกระทำละเมิด	๕๗๓
๓.๕ อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จากเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด	๕๗๗
๓.๖ กรณีที่หน่วยงานของรัฐใช้สิทธิฟ้องคดีเพื่อให้เจ้าหน้าที่ หรือทายาทชดใช้ค่าสินไหมทดแทน	๖๐๑
๔. การใช้มาตรการบังคับทางปกครองให้เป็นไปตามคำสั่ง เรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน	๖๐๑
บทที่ ๑๘ คดีปกครองเกี่ยวกับความรับผิดอย่างอื่น	๖๐๓
๑. การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์	๖๐๓
๑.๑ การกำหนดเขตที่ดินที่จะเวนคืน	๖๐๓
๑.๒ ผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทนการเวนคืน	๖๐๓
๑.๓ เงินค่าทดแทนการเวนคืน	๖๐๓
๑.๓.๑ ค่าทดแทนที่ดิน	๖๐๓
๑.๓.๒ ค่าทดแทนสิ่งปลูกสร้าง	๖๒๕
๑.๓.๓ ค่าทดแทนต้นไม้	๖๓๗
๑.๓.๔ ค่าทดแทนที่ดินส่วนที่เหลืออันมีราคาลดลง	๖๓๗
๑.๓.๕ ค่าทดแทนความเสียหายอันเนื่องจากการที่ต้องออกจาก อสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน	๖๓๘
๑.๔ การขอให้เวนคืนสิ่งปลูกสร้างส่วนที่เหลือจากการเวนคืน	๖๓๙
๑.๕ การขอให้เวนคืนหรือจัดซื้อที่ดินส่วนที่เหลือจากการเวนคืน	๖๓๙
๑.๖ การกำหนดให้การเวนคืนเป็นกรณีที่มีความจำเป็นโดยเร่งด่วน	๖๓๙
๑.๗ การขอคืนที่ดินที่ถูกเวนคืน	๖๔๐
๑.๘ ดอกเบี้ยเงินค่าทดแทนการเวนคืน	๖๔๐
๑.๙ ค่าทดแทนความเสียหายจากการถูกเวนคืน	๖๔๐



๒. การรอนสิทธิ	๖๔๐
๒.๑ การรอนสิทธิเกี่ยวกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	๖๔๐
๒.๒ การรอนสิทธิเกี่ยวกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย	๖๔๔
๓. ความรับผิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมติคณะรัฐมนตรี	๖๔๘
๔. ความรับผิดของรัฐกรณีมีภัยพิบัติทางธรรมชาติ	๖๕๖
๕. ความรับผิดของรัฐกรณีอื่น ๆ	๖๕๖
บทที่ ๑๙ คดีปกครองเกี่ยวกับการพัสดุ	๖๖๑
๑. การจัดทำประกาศจัดซื้อหรือจัดจ้าง	๖๖๑
๒. การเผยแพร่ประกาศจัดซื้อหรือจัดจ้าง	๖๖๑
๓. การอนุมัติสั่งซื้อหรือสั่งจ้าง	๖๖๒
๔. การยกเลิกการจัดซื้อหรือจัดจ้าง	๖๖๙
๕. การจัดทำสัญญา	๖๗๓
๖. หลักประกันซอง	๖๗๓
๗. การสั่งให้เป็นผู้ทิ้งงาน	๖๗๙
บทที่ ๒๐ คดีปกครองเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง	๖๘๕
๑. สัญญาทางปกครองตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ)	๖๘๕
๑.๑ สัญญาสัมปทาน	๖๘๕
๑.๒ สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะ	๖๘๕
๑.๓ สัญญาจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค	๖๘๕
๑.๔ สัญญาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ	๖๘๘
๒. สัญญาทางปกครองโดยสภาพ	๖๙๙
๒.๑ สัญญาทางปกครองตามมติของที่ประชุมใหญ่ ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ครั้งที่ ๖/๒๕๔๔	๖๙๙
๒.๒ สัญญาทางปกครองตามแนวคำวินิจฉัย ของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล	๗๑๘

บทที่ ๒๑	คดีปกครองเกี่ยวกับอนุญาตตุลาการ	๗๑๙
	๑. การแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ	๗๑๙
	๒. การร้องคัดค้านอนุญาตตุลาการ	๗๑๙
	๓. การเพิกถอนคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการ	๗๑๙
	๔. การบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการ	๗๑๙
บทที่ ๒๒	คดีปกครองเกี่ยวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ	๗๒๑
	๑. องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ	๗๒๑
	๑.๑ คณะกรรมการการเลือกตั้ง	๗๒๑
	๑.๒ ผู้ตรวจการแผ่นดิน	๗๒๑
	๑.๓ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	๗๒๑
	๑.๔ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	๗๒๕
	๒. องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ	๗๒๕
	๒.๑ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๗๒๕
	๒.๒ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	๗๒๕
บทที่ ๒๓	คดีปกครองเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	๗๒๗
	๑. การสอบสวน	๗๒๗
	๒. การดำเนินกรเกี่ยวกับของกลางในคดีอาญา	๗๒๗
	๓. กรณีอื่นๆ	๗๒๗
บทที่ ๒๔	คดีปกครองเกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษและการราชทัณฑ์	๗๓๑
	๑. การพระราชทานอภัยโทษ	๗๓๑
	๒. การราชทัณฑ์	๗๓๑
บทที่ ๒๕	คดีปกครองเกี่ยวกับองค์กรวิชาชีพ	๗๓๓
	๑. องค์กรวิชาชีพด้านกฎหมาย	๗๓๓
	๑.๑ สภานายความ	๗๓๓
	๑.๒ เนติบัณฑิตยสภา	๗๓๓
	๒. องค์กรวิชาชีพด้านการประกอบโรคศิลปะ	๗๓๓
	๒.๑ แพทยสภา	๗๓๓
	๒.๒ ทันตแพทยสภา	๗๓๔



๒.๓ คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย หรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์	๗๔๐
๒.๔ สภาการพยาบาล	๗๔๐
๒.๕ สภาเภสัชกรรม	๗๔๐
๓. องค์กรวิชาชีพด้านวิศวกรรม	๗๔๑
๔. องค์กรวิชาชีพด้านการบัญชี	๗๔๑
๕. องค์กรวิชาชีพด้านสถาปัตยกรรม	๗๔๑
๖. องค์กรวิชาชีพด้านอื่น ๆ	๗๔๑
๖.๑ สัตวแพทย์สภา	๗๔๑
๖.๒ คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์	๗๔๘
๖.๓ คณะกรรมการช่างรังวัดเอกชน	๗๔๘
๖.๔ คຸຣຸສກາ	๗๔๘
บทที่ ๒๖ คดีปกครองเกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา สังคม และวัฒนธรรม	๗๕๕
๑. การศึกษา	๗๕๕
๑.๑ การคัดเลือกบุคคลเข้ารับการศึกษ	๗๕๕
๑.๒ การขอรับทุนการศึกษ	๗๖๓
๑.๓ การลงทะเบียนนักเรียนหรือนักศึกษ	๗๖๓
๑.๔ การสอบและประเมินผล	๗๗๑
๑.๕ การสำเร็จการศึกษ	๗๗๑
๑.๖ การฟื้นฟูสภาพการเป็นนักเรียนหรือนักศึกษ	๗๗๒
๑.๗ การดำเนินกิจการการศึกษ	๗๗๕
๒. สังคมและวัฒนธรรม	๗๘๑
บทที่ ๒๗ คดีปกครองเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการ	๗๘๗
๑. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร	๗๘๗
๑.๑ ข้อมูลข่าวสารของราชการ	๗๘๗
๑.๒ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล	๗๙๒
๒. การขอเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล	๗๙๖

บทที่ ๒๘	คดีปกครองเกี่ยวกับภาษีอากรและค่าธรรมเนียม	๗๙๗
	๑. ภาษีอากร	๗๙๗
	๑.๑ ภาษีเงินได้	๗๙๗
	๑.๒ ภาษีมูลค่าเพิ่ม	๗๙๗
	๑.๓ ภาษีบำรุงท้องที่	๗๙๗
	๑.๔ ภาษีธุรกิจเฉพาะ	๗๙๗
	๑.๕ ภาษีอากรป่ากระวาง	๗๙๗
	๑.๖ ภาษีอากรรถยนต์	๗๙๗
	๒. ค่าธรรมเนียม	๘๐๑
	๓. การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ค้างภาษีอากร	๘๐๑
บทที่ ๒๙	คดีปกครองเกี่ยวกับแรงงานและสวัสดิการสังคม	๘๐๗
	๑. การจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน	๘๐๗
	๒. การทำงานของคนต่างด้าว	๘๑๒
	๓. สวัสดิการสังคม	๘๑๒
บทที่ ๓๐	คดีปกครองเกี่ยวกับการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน	๘๑๓
	๑. ราชการส่วนกลาง	๘๑๓
	๒. ราชการส่วนภูมิภาค	๘๑๓
	๒.๑ จังหวัด	๘๑๓
	๒.๒ อำเภอ	๘๑๓
	๓. ราชการส่วนท้องถิ่น	๘๒๔
	๓.๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัด	๘๒๔
	๓.๒ องค์การบริหารส่วนตำบล	๘๒๕
	๓.๓ เทศบาล	๘๔๓
	๓.๔ กรุงเทพมหานคร	๘๔๗
บทที่ ๓๑	คดีปกครองเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลภาครัฐ	๘๔๙
	๑. การสรรหาและคัดเลือก	๘๔๙
	๒. การบรรจุและแต่งตั้ง	๘๕๖
	๓. การย้าย การโอน และการส่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่	๘๖๓
	๔. การบรรจุและแต่งตั้งกลับเข้ารับราชการ	๘๖๗



๕. การเลื่อนขึ้นเงินเดือน	๘๗๑
๖. การเลื่อนระดับของข้าราชการ	๘๗๙
๗. การบริหารงานบุคคลอื่น ๆ	๘๘๗
บทที่ ๓๒ คดีปกครองเกี่ยวกับวินัยข้าราชการ	๘๙๓
๑. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน	๘๙๓
๒. คำสั่งลงโทษทางวินัย	๘๙๗
๒.๑ กรณีความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง	๘๙๗
๒.๑.๑ คำสั่งลงโทษภาคทัณฑ์	๘๙๗
๒.๑.๒ คำสั่งลงโทษตัดเงินเดือน	๘๙๙
๒.๑.๓ คำสั่งลงโทษลดเงินเดือน	๙๐๔
๒.๑.๔ คำสั่งลงโทษอื่น ๆ	๙๐๘
๒.๒ กรณีความผิดวินัยอย่างร้ายแรง	๙๑๑
๒.๒.๑ คำสั่งลงโทษปลดออก	๙๑๑
๒.๒.๒ คำสั่งลงโทษไล่ออก	๙๒๖
๓. คำสั่งพักราชการหรือให้ออกจากราชการไว้ก่อนเพื่อรอฟังผลการสอบสวน	๙๓๙
๔. คำสั่งให้ออกจากราชการเพราะมีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่ถูกสอบสวน	๙๓๙
๕. คำสั่งอื่น ๆ อันสืบเนื่องมาจากการดำเนินการทางวินัย	๙๔๓
บทที่ ๓๓ คดีปกครองเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	๙๔๕
๑. ค่าเช่าบ้านข้าราชการ	๙๔๕
๒. ค่ารักษาพยาบาล	๙๕๑
๓. บำเหน็จบำนาญ	๙๕๖
๔. การเบิกจ่ายเงินเบี้ยเลี้ยงทหาร	๙๕๙
๕. สิทธิประโยชน์และสวัสดิการอื่น ๆ	๙๕๙

บทที่ ๓๔ คดีปกครองเกี่ยวกับวินัยการคลังและการงบประมาณ	๙๗๑
๑. การลงโทษปรับทางปกครองฐานเป็นเจ้าของหน้าที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการทำสัญญาซื้อขายหรือจ้างปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบที่ใช้บังคับกับหน่วยรับตรวจโดยมิชอบเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ	๙๗๑
๒. การลงโทษปรับทางปกครองฐานเป็นเจ้าของหน้าที่มีหน้าที่ตรวจการจ้างไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือระเบียบที่ใช้บังคับกับหน่วยรับตรวจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ	๙๗๑
ภาคผนวก	๙๗๗
ดัชนีคำพิพากษาและคำสั่งศาลปกครองสูงสุด	๙๗๙
รายชื่อคณะกรรมการปรับปรุงหนังสือแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง	๙๙๗
รายชื่อคณะกรรมการปรับปรุงหนังสือแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง	๙๙๙
รายชื่อคณะผู้จัดทำ	๑๐๐๑

